

2021-05-23

Miljödepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se

m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

Delbetänkande av Miljömålsberedningen SOU 2020:83 Havet och människan, Diarienummer M2021/00092

Svenskt vattenbruk och sjömat (SVOS) har i remissmissiv daterat 22 februari 2021 angivits som remissinstans för Miljömålsberedningens delbetänkande SOU 2020:83 Havet och människan. Vi tackar för inbjudan och möjligheten att lämna yttrande på delbetänkandet.

Svenskt vattenbruk och sjömat är en nybildad branschorganisation för vattenbruk- och sjömatsföretag. Föreningen har för tillfället 10 medlemmar som representerar våra vanligaste förekommande vattenbruk såsom musselodling, ostronodling och algodling.

Föreningen skall verka som branschorganisation och skall främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att

- främja näringens utveckling
- verka för förbättrade villkor som förenklade lagar, regler och villkor för att driva företag inom vattenbruk och för att fiska/skörda råvaror från havet
- verka för bättre samverkan mellan myndigheter
- verka för medlemmars kompetensutveckling
- samordna och driva nätverksträffar inom relevanta områden
- verka för sammanhållning och samförstånd mellan medlemmarna
- verka för ökade kunskaper kring marina råvaror hos myndigheter och allmänhet

Medlemmar i föreningen deltar genom att bidra med sin kunskap och erfarenhet i de olika arbeten som kommer att göras.

Inledning

Svenskt vattenbruk och sjömat, SVOS, ger synpunkter och inspel på de delar i beredningens arbete där vi har erfarenhet och sakkunskap.

Sammanfattning

Svenskt vattenbruk och sjömat ser att stora delar av utredningens beskrivande och förklarande avsnitt utgör ett viktigt kunskapsunderlag i det fortsatta arbetet framöver. Kommer detta att realiseras ser Svenskt vattenbruk och sjömat att den havsmiljöförvaltning som byggs upp från grunden är bättre strukturerad och de olika sektorerna mer integrerade än tidigare.

När utredningen beskriver nuläge och tillstånd känner SVOS igen sig i problemen, vi hoppas att stora delar av förslagen i utredningen kommer realiseras så att havsmiljömålsarbete i Sverige verkligen får förnyad kraft och funktionalitet, och att vattenbruket på detta sätt kan få ett tydligare regelverk att förhålla sig till.

Utredningen har i sin analys av nuläge landat i en rad konkreta förslag till förändringar. Det är en rad likalydande förslag till författningsförändringar som alla syftar till att tydliggöra Havs- och vattenmyndighetens (HaV) roll och ansvar samt förtydliga övriga olika sektorsmyndigheters roll och ansvar i havsmiljöarbetet och i relation till HaV. Något vi upplever fungerar dåligt idag. Det utredningen konstaterar i avsnitt 3.5 Nollalternativet – vad händer om ingen förändring görs, är mycket viktigt för politiken att ta till sig.

SVOS konstaterar att vattenbrukets frågor förekommer mycket sparsamt i utredningen, och SVOS vill framhålla betydelsen av att ha med dessa och att vattenbruksrelaterade verksamheter också skall vara en integrerad del i framtida havsmiljömålsarbete.

SVOS har valt att fokusera på de sakfrågor som direkt berör de verksamheter och intressen som SVOS samverkar kring, d.v.s. vad som sägs i Kapitel 17 **Förvaltning av fisk en del av havsmiljöförvaltningen**. SVOS har vid genomläsning konstaterat att för att konkret lösa havsmiljöproblemen behöver många olika delar samverka bättre och närma sig varandra. Att utredningen så tydligt lyfter att just fisket behöver bli en bättre integrerad del i övrig havsmiljöförvaltning (inklusive finansierade åtgärdsinsatser) är väsentligt, men glöm inte bort vattenbruket.

SVOS ställer sig därigenom övergripande bakom utredningens förslag med följande kommentarer och synpunkter utifrån utredningens kapitelindelning.

Kap 1. Författningsförslag

1.1 Förslag till havsmiljölag

Utredningen lyfter på flera ställen att havsmiljöfrågorna är i nivå med klimatförändringsproblematiken. De är också i ett övergripande perspektiv "två sidor av samma mynt". En separat klimatlag finns redan. SVOS ansluter sig till tanken med förslaget – att havsmiljöförvaltningen behöver lyftas till mer övergripande nivå, där alla väsentliga delar samordnas och regeringen får ett stärkt mandat att styra detta kontinuerligt med helhetssyn.

Det går att invända med att nya lagar skulle kunna urholka och/eller splittra miljömålssystemet. SVOS tror att Miljömålsberedningen inte önskar en sådan utveckling som skulle motverka hela miljömålsarbetet.

1.2 Förslag om ändring i fiskelagen (1993:787)

Förändringen innebär att fiske/plockning av stillahavsostrom, *Magallana gigas*, släpps "fritt".

SVOS bedömer att förändringen initialt kan leda till behov av ökad tillsyn. Ostron som oftast äts råa skall plockas från områden där det är god vattenkvalitet. Därför är detta viktigt att ta hänsyn till om det blir en allmän tillgång. Det kan krävas särskilda informationsinsatser till intresserad allmänhet. Det gäller också kunskap /information om ostronens ätlighet över tid. Det är inte säkert att dagens vattenrättsägare ställer sig odelat positiva till att plockning av jätteostron släpps helt fritt. Frågan bör möjligen också hanteras såsom för organiserad svamp/bärplockning och intrång för markägare. SVOS ser också en risk för näringen om *Magallana gigas* blir fritt att plocka.

Ostron ändras till europeiskt ostron (*Ostrea edulis*).

SVOS konstaterar att en sådan ändring borde Havs och Vattenmyndigheten initierat för många år sedan då *Magallana gigas* etablerade sig för över tio år sedan i våra vatten.

Kapitel 2, 4-8, 10, 15, 18-19, 23-25

SVOS lämnar inga kommentarer eller synpunkter här

Kap 3 Problemets omfattning och allvar

3.5 Nollalternativet – vad händer om ingen förändring görs.

Hela eller delar av avsnittet skulle kunna användas som en "Inledning av utredningen" – det innehåller konstateranden som många behöver ta till sig och reflektera över.

Kap 9 Ekosystemansatsen och ekosystembaserad förvaltning

Kapitlet ger ett bra förtydligande och ger djupare bakgrund till utredningen och förklarar grunden till förslag om ny havsmiljölag och hur den skall verka överordnande till havsmiljö- och vattenförvaltningsförordningarna.

Kap 11 Havsmiljöarbete har många mål, kriterier, indikatorer och andra mätetal

11.5.1 Tydligare preciseringar av mål för havets miljötillstånd.

SVOS delar utredningens bild i vad som återges i inledning av kap 11 samt förslaget att slå fast att tre preciseringar (God vattenmiljö, God ekologisk status, Art och habitatstatus) kopplas till målen i respektive direktiv. Dessa är fastställda i nämnda förordningar och (förteckningar av arter och livsmiljöer hos Ospar/Helcom) till miljömål "Hav i balans" verkar vara vägen för att förtydliga och styra miljömålsarbetet. Se sid 420.

Kap 12 Miljökvalitetsnormer

12.5.1 och 2. Harmonisering av miljökvalitetsnormer och utformning och beslut.

SVOS har inget att erinra mot förslaget och ser nödvändigheten i att HaV får ansvar till översyn med harmonisering av förekommande miljökvalitetsnormer.

Kap 13 Åtgärdsprogram och åtgärdsarbete

SVOS delar bilden som återges på s 507 "att åtgärdsunderskottet är ett mycket allvarligt problem i havsmiljöförvaltningen"

SVOS har ingen erinran till förslaget (avsnitt 13.9.5 sid 517) att Länsstyrelsernas beredningsfunktion utvecklas för arbete med bredare havs- och vattenmiljöfrågor. Denna utveckling behöver tydligt kopplas till förslaget om inrättande av regionala och lokala åtgärdssamordnare. Väsentligt hur dessa organiseras inom Länsstyrelserna samt vidare viktigt att åtgärderna har en finansiering (avsnitt 13.9.6 sid 519)

SVOS konstaterar också att om regeringen skall godkänna samordnat åtgärdsprogram för vatten- och havsmiljön är det ännu viktigare att HaV och Vattenmyndigheterna har skarpare konsekvensutredningar samt förslag på finansiering av åtgärder. Ett åtgärdsarbete som saknar finansiering löper ännu större risk att stanna av och eller inte alls bli utfört.

Kap 14 Ingen gödning till havet

14.16.4 Vattenbruk och blå fånggrödor

Vattenbrukets sparsamma utrymme i denna utredning förklaras delvis med att dess betydelse behandlats mer i SOU 2020:10 *Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet ingen övergödning*.

I slutet av kapitel-avsnitt 14.16.4 (Vattenbruk och fånggrödor) hänvisas till ett förslag i den utredningen om ändring av bestämmelsen 11kap 11§ 2 stycket i miljöbalken som syftar till harmoniserat regelverk för tillståndsprövning av vattenbruk för t.ex. sjöpungar och alger (på samma sätt som odling av fisk, musslor och skaldjur har idag). Detta är en så viktig juridisk åtgärd att realisera för existens och utveckling av det innovativa vattenbruket i Bohuslän och Västerhavet. Svenskt vattenbruk och sjömat hade gärna sett att den fanns med bland författningsförslagen även i denna utredning, eller åtminstone hänvisades till i kap 1.3 Förslag till lag om ändring av miljöbalken.

Erfarenheter från vårt geografiska område är tydliga när det gäller tillståndsprövning av olika ärenden att det saknas rutiner, kunskap, erfarenheter till att ge beslut inom rimlig tid. I jämförelse med grannländer har Sverige betydligt längre handläggningstider för tillståndsprövningar inom vattenbruk. Vi har dessutom ett mer komplicerat system för att kunna göra rätt från början. Norge har jämförelsevis en tydligare "en väg in" till myndigheterna.

Att redan i den kommunala översiktsplanen peka ut områden för blå fånggrödor ser SVOS som ett bra sätt att stärka förutsättningar för vattenbruk.

Kap 16 Marint skräp

Kap 16.1.3 Förlorade fiskeredskap

Strandstädning är en viktig aktivitet längs med Bohuskusten och Sveriges första marina återvinningscentral finns nu i Sotenäs kommun.

Här samlar man in uttjänta fiskeredskap som på plats sorteras för att möjliggöra återbruk, up-cycling, materialåtervinning och i sista hand energiåtervinning. Dessutom samlas fraktioner av strandstädad plast in och sorteras för materialåtervinning.

SVOS tycker det är bra att utredningen poängterar att även om producentansvar införs, råder det inte bot på den miljöskuld av marint avfall som redan byggts upp. Det är viktigt för framtiden att det redan i starten av en verksamhet budgeteras för att ta hand om uttjänta och skadade redskap och nedskräpning. Detta gäller både för näringsidkare och forskare och borde gälla även allmänheten som fiskar/skördar ur havet.

Kap 17 Förvaltning av fisk

Miljömålsberedningens tar även i detta kapitel ett mycket välkommet helhetsgrepp på situationen.

Fiskeförvaltningen i Sverige beskrivs och förklaras från alla vinklar. Inga fakta, problem eller intressekonflikter verkar saknas. Här finns allt med och föredömligt samlat, olika typer av fiske, redskap, geografier. Mer kunskap från fritidsfiske och turismfiske kan ge ökad kännedom om bestånden för olika arter.

Det är bra att man tidigt i kapitlet lyfter fram intresse, kunskap och engagemang hos fiskets intressenter (yrkes- och fritidsfisket). Att dessa grupper generellt är lika måna om att ha hållbar havsmiljö som andra miljöorganisationer. SVOS delar utredningens bild att mycket i det samlade havsmiljöarbetet kan förbättras om de sektorer och intressen som närmast berörs brett involveras i arbetet. Utredningen nämner flera gånger erfarenheterna från Samförvaltningen i Norra Bohuslän och även arbete inom projektet 8-fjordar. I båda dessa områden finns lång erfarenhet av bredare/holistiskt/ekosystembaserat arbetssätt där olika intressen deltar för att nå gemensam syn på utveckling och förvaltning av både resurser och bevarandevärden.

Hur vi fiskar/skörda och vad vi äter från havet idag skiljer sig från förr och kommer aldrig vara detsamma i framtiden. Det är viktigt att både kunna förändra och anpassa sig samtidigt som det görs mer hållbart och leder till stärkta ekosystem och tjänster, här är vattenbruket viktigt att utveckla.

Kap 20 Marint områdesskydd //20.6.1 Reglering av fiske //20.8.5 Reglering av fiske i skyddade områden

SVOS konstaterar att utredningen redovisar korsvis så att dessa frågor även framgår i kapitel 17. Det är bra att bestånd av fisk, skaldjur integreras med olika metoder att skydda havets mångfald. Det är bra att utredningen lyfter att strikt skydd (d.v.s. med total fiskefredning) inte alltid nödvändigtvis är den effektivaste metoden att bevara ekosystemen.

Kap 21 Kusthavet - där alla vill vara

Parallellt med den här utredningen har även SOU 2020:78 *Tillgängliga stränder – Ett mer differentierat strandskydd* varit på remiss. För strandskydd vid kusten föreslås även där att prövning av dispens ska vara restriktiv. Dock saknas resonemang om att strandskyddet i grunden är bevarandelagstiftning i MB 7 kap.

I *Tillgängliga stränder* föreslår man en förändring som SVOS ställer sig bakom. Det rör möjligheten till undantag för byggnader och anordningar som krävs för en verksamhet som av sin natur måste finnas inom strandskydd eller i läge (t.ex. vattenbruk och/eller mottagning och omhändertagande av råvaror från vattenbruk). I nuvarande lydelse finns bara den undantagsmöjligheten för yrkesfiske. För att fortsatt stötta utveckling av hållbara näringar i och från havet behöver regelverket om undantag för näringar ses över och begreppet breddas som *Tillgängliga stränder* föreslår. I det fall sådana anläggningar/byggnader ges undantag kommer det också ställa stort krav på efterlevnad av villkor. Ändamålet för en "blå" näringsverksamhet ska inte kunna omvandlas t.ex. till privat bostad.

I övrigt ställer sig SVOS bakom resonemanget i denna utredning om ett bibehållet starkt och restriktivt strandskydd vid kusten. Det är också en viktig komponent i miljömålet *Hav i balans och en levande kust och skärgård*. En sönderexploaterad och fragmenterad havstrandsmiljö går inte att återställa.

Kap 22 Havsmiljödata

Det har i så många utredningar lyfts att bristen på kunskap, data hindrar havsmiljöarbetet. Positivt att denna utredning försöker hitta andra källor för vissa data – t ex att yrkes- och fritidsfiske kan bidra med dataunderlag för bedömning av arter och bestånd.

För branschorganisationen Svenskt vattenbruk och sjömat

Louise Hay

Ordförande